

**1700 ГОДИНА МИЛАНСКОГ ЕДИКТА
1700 YEARS OF THE EDICT OF MILAN**

Аутор:

МИРОСЛАВ МИТИЋ, ученик VIII р. Основне школе “Свети Сава”-Гложане, члан Ф.Д.В.
“Хистифор Црниловић-Кица”, Власотинце
Регионални центар за таленте, Врање

Ментор:

СТОЈАН КОВАЧЕВИЋ, проф. историје

1700 ГОДИНА МИЛАНСКОГ ЕДИКТА 1700 YEARS OF THE EDICT OF MILAN

Аутор: МИРОСЛАВ МИТИЋ, ученик VIII р. Основне школе “Свети Сава”-Гложане,
члан Ф.Д.В. “Хистифор Црниловић-Кица”, Власотинце
Ментор: СТОЈАН КОВАЧЕВИЋ, проф. историје

АПСТРАКТ

Иако највећи од свих римских царева рођених на територији Србије, о месту рођења цара Константина постоји само један сачуван запис који каже да је рођен у Наису (данашњи Ниш). Рођен је крајем трећег века у породици будућег цара Констанција Хлора (тада само официра) и мајке која је била из сиромашне породице. Васпитаван је у духу будућег војника, а хришћанска начела преносила му је мајка Јелена, потпуно предана хришћанској вери. Врло рано добио је титулу узвишеног. Постизао је знашајне војне победе, али је његово најважније дело Милански едикт, којим је престао прогон хришћана, а хришћанство постало призната религија. Период мира искористио је за подизање Новог Рима – Константинополиса. Владао је тридесетак година што је ретко који његов претходник успео. Умро је у 64. години и сахрањен у Цркви Светих апостола у Константинополису. Контрoверза везана за његов живот је одлука о погубљењу сина 326. године због сумње да је учествовао у завери.

Кључне речи: Начела, титула августа, Милански едикт, Константинополис, погубљење, завера

ABSTRAKT

Although the greatest of all the Roman emperors born in the territory of Serbia, of the birthplace of Emperor Constantine there is only one written record stating that he was born in Naissus (nowadays Niš). He was born at the end of the third century in the family of the future emperor Constantius Chlorine (then an officer) and a mother who was from a poor family. He was brought up in the manner of the future soldier, while Christian principles were conveyed to him by his mother, Helena, completely devoted to Christianity. At the very early age he received the title of Avgustus. His accomplished significant military victories, but his most important accomplishment was the Edict of Milan, which ended the persecution of Christians and acknowledged Christianity as a religion. During the period of peace, he concentrated on building New Rome - Constantinople. He managed to reign for about thirty years, which is longer than any of his precedors managed to do. He died in the age of 64 and was buried in the Church of the Holy Apostles in Constantinopolisu. The controversy related to his life is the decision executing of his son in the year of 326. based on the suspicion of him having participated in the conspiracy.

Key words: Principles, the title of Avgustus, the Edict of Milan, Constantionopole, executing, conspiracy

УВОД

Милански едикт, заштита хришћана од прогона

Константин ¹⁾ је објавио помирење и мир целом „свету” 313. године у Медиолануму (Милано) сусрећу се два преостала владара – Константин и Лициније – и договарају се о даљем савезу. Лициније се најзад жени Константиновом сестром Констанцом. На истом састанку два владара усвајају чувену објаву – Милански едикт о толеранцији свих вера, када је хришћанска црква најзад прихваћена као равноправна са осталим религијама Царства. У едикту се каже: „Ми августи, ја Константин и ја Лициније, срећно смо се састали у Медиолануму и договорили о свим оним стварима које су од користи за државу. Треба допустити хришћанима и свим другим да слободно пригрле ону веру коју би хтели... тако захтева државни мир да смо ми слободу вероисповести и јавног богослужења дали не само хришћанима него и свим другима... свако који би хтео хришћанску веру исповедати то може слободно да чини, да му нико у томе не смета и да га не узнемирава...” У следећих седам деценија хришћанство је у Римском царству уживало равноправност, па и првенство пред другим религијама, да би 387. године било проглашено и за једину веру Империје. Следећи свог императора, „у Цркву је почела да се слива маса”. Процењује се да је до Константиновог обраћења у хришћанство, у целој Империји било највише десет одсто становника који су се сматрали хришћанима. Од тада, број хришћана стално је растао.

Константин је био сујеверан, не превише образован, амбициозан и страстан човек који се за хришћанство везао постепено. Постепено се окружио хришћанским бискупима, дао посебне повластице хришћанској цркви (ослобађање од пореза, право суђења, дарови и друго), градио хришћанске храмове.

Према предању, уочи битке са Максенцијем, Константину и његовој војсци указао се на небу овај светлосни знак са натписом „Овим ћеш победити“, а онда му се у сну ја-вио и Спаситељ с истим знаком, рекавши да га стави на ратне заставе. Ујутро је Константин наредио да се на све ратне заставе стави Христов монограм, који је је ставио и на свој шлем, а војници на своје штитове. Божју милост Константин је одмах осетио и почео да бележи победу за победом иако је супарник био јачи. Константин је стигао скоро до Рима. Одлучујућа битка одиграла се код Милвијског моста (28. октобра 312. Године). Уверен у своју победу, Максенције је кренуо да од свог главног војсковође преузме команду. Али, када је на њега крочио, мост се срушио. Максенције је пао у Тибар и удавио се. Константин свечано улази у Рим и постаје владар западног дела царства.

Све више се удаљава од паганства, до те мере да је током прославе свог јубилеја (315. године) одбио да се попне на Капитол да би принео жртве пред храмом Јупитера Највећег и Најбољег. Већ 319. године, царска верска политика до те мере је промењена да те године Константин објављује едикт о поштовању паганских вера – нешто што се у ранијим временима подразумевало. Времена су се заиста брзо мењала. Ипак, цар и даље води помирљиву политику према паганима све до тренутка када побеђује конкурента Лицинија (323) и када постаје једини и неприкосновени владар Империје. **За једног владара на земљи – једна вера.**

Хришћанство постаје државна вера.

Почевши са Константином, држава и црква све више се прожимају. Тај поступак траје кроз цели 4. век, па и касније. „Може се без икаквог претеривања рећи да је обраћење цара Константина имало за последицу преокрет већи од свих које је Црква икада доживела”.

Тако ни историја Римског царства у нашим крајевима није више ограничена само на приче о царевима, насељима и легијама, већ добија и додатне учеснике: хришћанске бискупе, свеце и јеретике. Од Константиновог времена „хришћанство стварно постаје судбина света”.

У последњим годинама своје власти, Константин је све више био обузет манијом величине као и осећањем посебне мисије, као божији представник на земљи. У том раздобљу постаје и све неповерљивији према својим најближима, па тако 326. године наређује погубљење сина Криспа, као и супруге Фаусте.

Једноставан и без филозофског образовања, мешао се у хришћанске догматске спорове који су претили да доведу у питање јединство тек признате вере. Константин је сазвао први „екуменски” (општи) црквени сабор у Никеји у лето 325. године. Сабор ипак није био сасвим „екуменски” јер је углавном окупио епископе из источног дела Царства, док је са запада присуствовало тек неколико представника, међу којима и посланици римског бискупа (папе). Већина од око 300 присутних епископа, које је подржавао Константин у Никеји се успротивила Аријевом учењу, прогласивши га за јерес. Арије је био прогнан у Илирик, а његово учење осуђено и списи спаљени. Утврђен је „симбол вере” из Никеје који се и данас декламује по црквама:

„Верујемо у једног Бога, Оца, Сведржитеља, творца свих видљивих и невидљивих ствари. И у једнога Господа Исуса Христа, Сина Божијег, Једнородног, од оца рођеног, Бога од Бога, Светлост од Светлости, Бога истинитог од Бога истинитог, рођеног, не створеног, једносушног са Оцем...”

Вероватно је на снагу теолошких ставова утицала и царева подршка, потпомогнута бројношћу легионара који су окруживали сабор, као и најава да ће епископи који се буду противили мишљењу Константина и саборске већине бити смењени и протерани. Тако је, тек неколико деценија након што је признато и прихваћено као државна вера, хришћанство дубоко загазило на стазу нетолеранције и прогона различитих мишљења и вера, што ће бити правац кога ће се све чвршће држати и у наредним вековима.

Последњих година пред смрт, Константин је наредио градњу огромне цркве Светих апостола у Цариграду, на једном узвишењу које надвисује цео град. Наредио је да се нађу и у ту цркву сахране мошти свих 12 хришћанских апостола, а у средишту, између апостола, предвидео је сопствени гроб: „Константин – једнак апостолима”, како је волео да га ословљавају у последњим годинама живота.

Оцена Константина као човека и његове историјске улоге веома је противречна, чак и у редовима саме хришћанске цркве. „За источно хришћанство Константин је и до данас остао свети зачетник хришћанског света, оружје победе светлости над мраком која крунише подвиг Мученика. Запад у ‘константиновском свету’ обично види почетак поробљавања Цркве или чак први ‘пад’ хришћанске цркве са висина ранохришћанске слободе”.

ТЕКСТ МИЛАНСКОГ ЕДИКТА:

„Када смо ја, Константин Август, и ја Ликиније Август, срећно стигли у Милано, и када смо узели у разматрање све што је благополучно за напредак и тицало се друштва, међу осталим стварима које су нам изгледале да могу бити корисне за све у сва-ком погледу, ми смо одлучили, изнад свега и на првом месту, да издамо правила која осигуравају поштовање и уважавање Божанства. Одлучили смо, другим речима, да до-зволимо и хришћанима и свима другима слободу избора и да следују вери коју би они желели, као и било којој божанској или небеској ствари, да би могли и ми и сви они који су под нашом влашћу добар и миран живот водити. Тако дакле, здравим и прави-лним расуђивањем, одлучили смо да не треба апсолутно никоме одбијати право (сло-боду) да следује и изабере побожност и веру хришћана, и да сваком буде дата могућност (слобода) да промишљено приступа оној вери, коју он сам сматра да му је кори-сна, тако да би Божанство могло да нам испуни у свему своју заштиту и добротинство. Ово нам беше по вољи (одговарало нам је) да издамо овај рескрипт, да тако напишемо да би после потпуног укидања постојећих прописа у нашим претходним писмима по-сланим Твојој Оданости поводом хришћана, били укинута и они који би изгледали сасвим неправични и страни нашој благодати, и да сада слободно и једноставно, свако од оних који су се слободно определили да држе хришћанску побожност, да је држе без икаквог узнемиравања. Ево шта смо одлучили да објавимо у потпуности твојој бри-жности, да би ти знао да смо ми дали слободну могућност и без препрека мало пре поменутих хришћанима да практикују њихову веру. Пошто твоја оданост види да ми нудимо (хришћанима) ову слободу без икаквих ограничења, такође види да и другима, који исто желе, слободна је могућност да следе њихова убеђења и њихову веру, што очигледно одговара миру нашег времена: према томе, свако има могућност да изабере и практикује веру коју хоће. То је од нас потекло, јер немамо намеру да икоме огра-ничимо (умањимо) нити култ нити побожност. И, између осталог, ево шта ми одлу-чујемо што се односи на хришћане: њихова места на којима су они имали обичај да се раније окупљају, а поводом којих је у једном раније посланом писму Твојој Оданости било установљено једно друго правило које је одговарало претходном времену да, или да су их (поменута места) купили, било од нас, било од неког другог, нека ова места буду уступљена поменутих хришћанима бесплатно и без захтевања било какве надо-кнаде. А сваки нехат или двосмислица нека остану по страни. И ако су неки добили та места сада, нека их врате, што је брже могуће поменутих хришћанима. Тако ако су поседници таква њихова места купили или их поклоном добили у садашњости и жале се нашој доброту због нечега, нека се обрате суду месног магистрата, како би им нашом племенитошћу била дата надокнада. Сва добра морају бити враћена хри-шћанској заједници (телу хришћана) твојим старањем без икаквог закашњења и у по-тпуности. И пошто ови хришћани немају само она места у којима су имали обичај да се окупљају, већ имају и друга места, што је познато, а која не припадају њима поје-диначно, него достојанству њихове заједнице, што ће рећи хришћанском друштву, ти ћеш наредити да сва њихова добра по закону који смо претходно навели, буду апсолутно враћена, без икаквог оспоравања поменутих хришћанима, то јест њиховом телу и (свакој) заједници (сабору). Горе наведене одредбе морају бити јавно пошто-ване, тако да они који их спроведу не добију накнаду, као што смо мало пре рекли, а они могу да се надају накнади за себе према врлини наше доброту. У свему томе, ти мораш посветити горе поменутом телу хришћана највећу могућу ревност, да би наше наређење било што је брже могуће испуњено, да би у том послу нашем благо-наклоношћу био постигнут општи и јавни

мир. Овом одредбом, како је напред речено, сигурно ће Божанско старање за нас, које смо ми већ у многим стварима искусили, остати чврсто за сва времена. И да би речи нашег изложеног закона и наше доброте могле бити стављене на знање свима, упутно је да оно што смо ми написали буде објављено твојим наређењем и да дате до знања свима, тако да се о овај закон наше доброте нико не може огрешити.“

Римски цареви рођени на територији Србије

Трећи век познат је као век кризе, када је само чудо спасило римско царство од пропасти. Прилике су делимично сређене, али пропаст само одложена за два века. У том нестабилном периоду смењује се велики број царева, који владају врло кратко, ретко дуже од неколико година. Од првог римског цара рођеног на нашим просторима па до пропасти римског царства, укупно је 16 императора рођено на територији Србије.

Трајан Деције (Трајан Дециус) 249 – 251

Деције Трајан је рођен у селу Будалија (данашњи Мартинци) у околини Сирмијума (Сремска Митровица). Имао је блиставу војничку каријеру и од стране војске је постављен на престо након што је у бици код Вероне победио тадашњег цара Филипа Арабљанина. Иако је био успешан војсковођа, протива варвара није имао пуно среће. Трајан је први римски цар који је убијен у некој бици и то против Гота. Упамћен је као велики прогонитељ хришћана ²⁾.

Хостилијан (Гајус Валенс Хостилијанус Месијус Квинтус Аугустус) 251

Гај Валенс Хостилијан Месије Квинт (умро 251. године), био је римски цар те године. Време његовог рођења није познато, али се претпоставља да је то било после 230. године.

Хостилијан се са својим двором у новембру 251. године налазио у Виминацијуму, и тада је био заражен кугом. Хостилијан је умро од те болести. Био је први цар у четрдесет година који је умро природном смрћу ³⁾.

Клаудије II Готски (Клаудиус II Готхицус) 268 – 270

Клаудије II Готски владао је само две године. Остао је упамћен по томе што је 14. фебруара 269. године наредио убиство одсецањем главе, хришћанског монаха св. Валентина. Св. Валентин се у католичкој цркви слави као дан заљубљених. Православна црква га слави 30. јуна, али га не доводи у везу са заљубљенима. Клаудије II Готски је умро од куге 270. године ⁴⁾.

Аурелијан (Аурелијан) 270 – 275

Луције Домиције Аурелијан рођен септембра 214. године на малом сеоском имању у околини Сирмијума, у Доњој Панонији, на тлу данашње Србије. Изненада умро 275. године код Константинопоља у часу када је планирао да поново освоји Месопотомију ⁵⁾.

Проб (Пробус) 276 – 282

Наследник Аурелија је рођен такође у околини Сирмиума. За Проба се везује почетак производње вина у Србији, јер је за време његове владавине на овим просторима први пут засађена квалитетна винова лоза и то на Фрушкој Гори, где се и данас налази једно од најважнијих виногорја у Србији. За више информација погледајте вински пут. Владао је од 276 до 282 године ⁶⁾.

Максимиљан Херкулије (Махимианус Херцулиус) 285 – 305, 310

Још један у низу императора рођених у окolini Сирмиума. За разлику од својих претходника који су владали највише по неколико година, Херкулије се на престолу задржао пуних 20. година. Са престола се повукао сам 305. године, а иза њега је остала палата Фелих Ромулиана код Зајечара ⁷⁾.

Констанције Хлор (Цонстантиус Цхлорус) 293 – 306

Гај Флавије Валерије Констанције био је цар Западног Римског царства. Отац је Константина Великог и родоначелник династије која је владала царством до 363. године. Родјен је у Дарданији која се прузала од Књазевца до Велеса. Дарданце су старобалкански народ за које се верује да су били оснивачи Троје и њихови савезници. Такође, верује се да су били веома добри и сурови ратници. Највећу моћ достигли су током III-II века пре н. е ⁸⁾.

Галерије (Галериус) 293 – 311

Галерије је рођен на територији Дакије која је приближно обухватала данашњу Румунију и део Војводине. Дакија је представљала опасност за Римљане јер су за разлику од других варварских племена били прилично јединствени. То је нарочито постало опасно за време II века када је цар Децебал ујединио сва дачанска племена и створио моћну државу. Ради инвазије на Дакију, цар Трајан подигао је мост на Дунаву (Трајанов мост). Дакија је после тешких ратова освојена, али су се два века касније због сталних упада варвара, Римљани повукли преко из Дакије јер је природну границу на Дунаву била много лакше бранити. Да би варварима онемогућили прелаз Дунава, том приликом срушили су Трајанов мост ⁹⁾.

Максимин Даја (Махиминус Даиа) 305 – 313

Максимин Даја или Гај Валерије Галерије Максимин (рођен новембра 270. године, умро лета 313. године) био је римски цар, познат под својим надимком Даја, којег је понео из сељачког детињства. Он је био рођен на истоку данашње Србије (Шаркамену код Неготина), на истоку провинције Горња Мезија. Иако је пре њега донет едикт о толеранцији хришћана, наставио је а њиховим прогоном. У свом родном месту подигао је палату и то је једна од само 4 царске палате ван Рима. Умро је 313. године ¹⁰⁾.

Флавије Север (Флавиус Северус) 305 – 307

Флавије Валерије Север (умро септембра 307. године) био је цар Западног римског царства. Сматра се да је рођен негде у околини Наиса.

Флавије Валерије Север је био војник из неке од балканских провинција пре него што је његов пријатељ Галерије затражио да га Максимијан именује за цезар, заправо савладара западног дела Римског царства. Тако је он од 305. године био млађи савладар Констанција Хлора на Западу.

Када је Констанције Хлор умро 306. године, Флавија Валерија Севера је сам Галерије именован за августа на Западу.¹¹⁾

Лициније (Лицинус) 307 – 324

Био је римски цар од 307 до 324. године. Био је савладар Константина Великог са којим је потписао Милански едикт али је касније повукао потпис и наставио са прогонима хришћана. Након што је покушао да подигне устанак против Константина, убијен је заједно са својим сином у Солуну¹²⁾.

Констанције II (Константиус II) 337 – 361

Флавије Јулије Констанције, на српском познат као Констанције II, (рођен 7. августа, 317. године, умро новембра 361. године) био је римски цар од 337. до 361. године. Констанције је био средњи од тројице синова Константина Великог и његове друге жене Фаусте. Констанције је рођен у Сирмијуму и добио је титулу цезара од оца. Када је Константин Велики умро 337. године, Констанције II је организовао да се сви потомци његовог деде, Констанција Хлора и Флавије Максимијане Теодоре буду побијени.

Констанције се обрачунао са Магненцијем у битки код Мурсе, једне од најкрвавијих бојева у читавој римској историји. Након две године, 353, Магненције је извршио самоубиство, и Констанције је онда решио да се ослободи свог рођака Гала. Ипак, није био кадар да води самостално све послове Царства, нарочито када су била у питању ратови и на Истоку и на Западу, па је 355. године, свог јединог преосталог рођака Јулијана Отпадника уздигао на ранг цезара. Али, војска у Галији, извикала је Јулијана за цара. Дошло је до грађанског рата, а Констанције је умро у близини Тарса 3. новембра 361. од грознице¹³⁾.

Ветранион (Ветранио) 350

За цара се прогласио 350. године. Врло кратко је владао. Ветранион је био искусни војник и официр. Изгледа да је био у положају магистер милитум. Командовао је над трупама у Илирику и Панонији. После смрти Констанса, Ветранион се нашао у Сирмијуму¹⁴⁾.

Јовијан (Јовиан) 363 -364

Флавије Јовијан (Флавиус Јовианус), познатији само као Јовијан, био је римски цар свега осам месеци од 26. јуна 363. до 17. фебруара 364. године. Јовијан је упамћен по неславном миру склопљеним са персијским краљем Шапуром III, али и као једини римски цар рођен у Сингидунуму (данашњем Београду). За цара је изабран грешком¹⁵⁾.

Грацијан (Флавиус Гратијанус) 375 – 383

Флавијан Грацијан Август (рођен 8. април 375. године – умро 25. август 383. године), познат као Грацијан, био је цар Западног римског царства од 375. до 383. године. Био је син Валентинијана II из брака са Марином Севером и био је рођен у Сирмијуму у Доњој Панонији, на тлу данашње Србије.

У Грацијаново доба хришћанско „правоверје“ (католичанство/православље) је постало водећа вера у Царству. Под Амброзијевим утицајем, Грацијан је забранио паганске култове у Риму и наредио је да се из римског сената uklони олтар богиње Победи¹⁶⁾.

Констанције III(Константијус III) 421

Констанције III је још један цар рођен у Наису. Имао је бриљантне војне победе, али је умро после само годину дана проведених на престолу. Његов син Валентинијан III је последњи значајнији владар западног Римског царства¹⁷⁾.

ЗАХВАЛНОСТ ДУГУЈЕМ СЛЕДЕЋИМ ОСОБАМА:

-свом ментору , професору историје Стојану Ковачевићу,што ме је заинтересовао за овај предмет,као и на интересовању приказаном за мене и мој рад

-првенствено директорки школе Јасмини Ђокић на пруженој подршци

-педагогу школе Миљани Ђокићна пруженој подршци и разумевању за моја ваннаставна интересовања

-школском библиотекару Благоји Петковићу на помоћи што се литературе тиче

1,2,3,4,5,6,7,8,9,10,11,12,13,14,15,16,17 Н. А. Машкин, Историја древног Рима, превод са руског Мирослав Марковић, Научна књига, 1987. Београд

ЗАКЉУЧАК

У борби око власти између Константина и његових противника верско је питање играло веома важну улогу. Иако није био хришћанин, Константин се показао као доследан заштитник нове религије, тако да се хришћенство после Миланског едикта од прогоњене религије врло брзо претворило у владајућу религију. Хришћанска је црква освештала поредак римске државе оправдавајући царску власт. И када је хришћанска црква добила званично признање социјални спорови нису престали већ су се појачали.

Константин је сматрао да јединству Царства треба да одговара и јединствена црква па је активно учествовао у решавању црквених спорова. Наравно, требало је да прође неколико деценија и тек око 380. године, под царем Теодосијем Великим, хришћанство је постало и државна религија Римског царства. Тиме се политичка и друштвена позиција Цркве с краја 4. века радикално променила. Црква је постала службени орган Империје уско повезан са царском администрацијом и политичком влашћу

БИБЛИОГРАФИЈА

Извори

www.drustvo-istoricara.rs

www.arheo-amateri.rs

ЛИТЕРАТУРА

[1] Историја старог Рима-Н.А.Машкин,превод с Руског Мирослав Марковић -Научна књига Београд 1987.